

Budapest, 2010. november 2.

Dr. Orbán Viktor úrnak
a Magyar Köztársaság miniszterelnökének
Budapest

Tisztelt Miniszterelnök Úr!

A társadalmi szervezetek jogorvoslathoz való jogát kívánja eltörölni az a törvényjavaslat¹, amelyet a napokban nyújtott be a Fidesz két országgyűlési képviselője. Kérjük Önt, hogy a törvényjavaslat ne kerüljön általános vitára. Az állampolgárok életminőségének javítása, a környezet védelme, a választóiknak tett ígéretek betartása, a demokratikus vívmányok megőrzése, valamint az ország jó hírneve egyaránt ezt követelik meg.

A törvényjavaslat indokolásában azt olvashatjuk, hogy „a tapasztalatok azt mutatják, hogy a társadalmi szervezetek fellépése nem minden esetben az eredeti jogalkotói szándékot szolgálta, a visszaélések elkerülése, valamint a hatósági eljárások hatékony és gyors lefolytatása érdekében indokolt” a jogorvoslathoz való jog eltörlése. Ezek rendkívül veszélyes indokok, hiszen ilyen indokkal bármit meg lehetne szüntetni, például fel lehetne oszlatni a rendőrséget és a bíróságokat, sőt az egész országot be lehetne zárni, hiszen visszaélések mindenütt előfordulnak.

Több helyen lehetett időnként hallani általánosságban a civil szervezetek „visszaéléseiről”, arról, hogy tisztességtelen módon akadályoznak egyes beruházásokat. Ezeket a vádakot szinte soha nem támasztják alá konkrétumokkal, így vélhető, hogy azok terjesztik, akiknek tisztességtelen szándékát a civil szervezetek tényleg akadályozni igyekeznek.

A törvényjavaslat indokolása szerint a jogorvoslati jog elvétele a civil szervezetektől „a hatósági eljárások hatékony és gyors lefolytatása” érdekében is szükséges. A tapasztalatok viszont világszerte azt bizonyítják, hogy nemcsak közép és hosszú távon, hanem rövid távon is a beruházások minőségének és társadalmi elfogadottságának, ezáltal versenyképességének javulását eredményezi, ha azok az érintett társadalmi csoportok és szakmai érdekképviseletek egyetértésével, vagy legalább az észrevételeik nagymértékű figyelembevételével valósulnak meg. A tisztességtelen módon eljáró, a közérdeket figyelmen kívül hagyó beruházók elleni egyik leghatásosabb fegyver éppen a civil szervezetek jogorvoslati joga. Ha ezek a beruházók nem érzik ezt a fenyegetettséget, akkor vérszemet kapnak, és immár semmi sem lesz szent a számukra. Felmerül az a kérdés is, hogy a hatóságok esetleges véletlen hibáiból, vagy szándékos részrehajlásából eredő jogszabálysértéseket a fellebbező civilek nélkül miként fogja a rendszer kiszűrni, orvosolni.

Megdöbbenő, hogy egy ilyen törvényjavaslat éppen akkor kerül az országgyűlés elé, amikor az ország eddigi legnagyobb környezeti hatású ipari katasztrófája mindenki számára világossá tette: a hatóságok képtelenek ellátni a lakosság biztonsága érdekében elvégzendő

¹ T/1492. számú képviselői önálló indítvány a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény, valamint egyes kapcsolódó törvények módosításáról, <http://www.parlament.hu/irom39/01492/01492.pdf>

feladataikat.² A most benyújtott költségvetési törvényjavaslatból pedig az látható, hogy a közszférában történő leépítések nyomán a hatóságok tovább gyengülnek. Mindkét tervezett változtatásnak éppen az ellenkezőjére lenne szükség: a hatóságok megerősítésére és ezzel együtt a civil szervezetek fokozottabb támogatására.

A társadalmi és szakmai szervezetek döntéshozatalban való hatékony részvétele, a helyismeret, a társadalmi emlékezet, vagyis a közösségi érdekek artikulálása a döntések szakmai színvonalát erősíti, és a hatóságot is alaposabb munkára ösztönzi. Hazai és külföldi tapasztalatok egyaránt bizonyítják, hogy a társadalmi részvétel nemcsak az ott élők jogos érdekeit védi, de gyakran a beruházó gazdasági szempontból is megalapozottabb döntéséhez, hosszabb távon is életképes fejlesztésekhez vezet.

A demokrácia egyik vívmánya az érintett felek meghallgatása, a társadalmi részvétel biztosítása. Sokszor elhangzott a rendszerváltás idején, hogy ne a fejünk felett döntsenek a hatóságok, az állami szervek, hanem az érintettek beleszólhassanak az őket érintő döntésekbe. Ezt a nemzetközi jog is biztosítja az EU állampolgárainak. Az állampolgári jogok országgyűlési biztosának vizsgálatai szerint is megalapozatlan az az érv, amely szerint ezek a részvételi jogok okoznák az eljárások elhúzódását. Számos konkrét esetet ismerünk, ahol korántsem a bünbaknak kikiáltott közösségi részvételi jogok gyakorlása, hanem a körültekintő tervezés és a hatósági munka hiányosságai, egyes esetekben tévedései vezettek az eljárások elhúzódásához.

A nemzetközi tapasztalatok azt is mutatják, hogy a laza, „elnéző” szabályozás az elmaradt országok jellemzője. Ezzel szemben a világ legversenyképesebb országaiban (így például a skandináv országokban) a legszigorúbbak a biztonságot szolgáló – többek között a környezet- és egészségvédelmi – előírások, és az ellenőrzés feltételei is olyanok, hogy az előírásokat be tudják tartatni. Ezt egyebek mellett a nyilvánosság, a társadalmi részvétel magas fokának biztosításával tudják elérni. Mindennek a gyengítése pedig a jogbiztonság hiányához vezet. Tapasztalataink szerint épp ez utóbbi, vagyis a kiszámíthatatlanság az, ami a leginkább zavarja a vállalkozásokat, és leginkább elijeszti a tisztességes befektetőket. Hosszú idő óta a legtöbb kifogás az érvényes előírások, jogszabályok betartásával, betartatásával kapcsolatban merül fel. Erre panaszkodnak nemcsak a helyi közösségek, de legalább annyira a tisztességes vállalkozások is.

A most beterjesztett törvényjavaslat rendelkezéseinek elfogadása viszont odavezethet, hogy csökken a beruházási folyamatok ellenőrzési lehetősége, szűkül a nyilvánosságuk, és így még inkább elszaporodnak a sávolyi és sukorói esetekhez, valamint a felsőzsolcai tragédiát okozó építkezésekhez hasonló ügyek.

Szeretnénk, ha a Fidesz továbbra is büszke lehetne arra, hogy megtartja választási ígéreteit. A Fidesz „Erős Magyarország” programja a következőket tartalmazza: *„A Fidesz – Magyar Polgári Szövetség azért alakult meg, hogy szabad, független, demokratikus és gyarapodó országgá váljon Magyarország. A kezdeti időszakban az akkori kommunista elnyomó szervekkel szemben a Fidesz alapítói számára nem volt más védelem, mint a nyilvánosság és az emberi jogok melletti bátor kiállás. Az emberi jogok biztosítását a demokrácia alapvető feltételének tekintjük, ezért védelmét napjainkban is kiemelten fontosnak tartjuk. Meggyőződésünk, hogy egy egészséges demokrácia csak a polgárok által létrehozott öntevékeny szervezetek közreműködésével képzelhető el, ezért a civil szervezetek és a vallási közösségek egyaránt számíthatnak a támogatásunkra. (...) A Fidesz nem fél a polgárok önrendelkezési jogától. (...) A civil szervezetek a polgári Magyarország fontos építőkövei. Egy egészséges demokráciában óriási szerep hárul a polgárok által létrehozott öntevékeny közösségekre, a civil szervezetekre. Ma Magyarországon éppen azok a civil szervezetek vannak a legnehezebb helyzetben, amelyekre a legnagyobb szükség lenne: a valóban alulról*

² Részletesebben ld.: Lukács András: Iszapkatasztrófa – Az olcsó hatóság ára, Magyar Nemzet, 2010. október 27. ., http://levego.hu/kapcsolodo_anyagok/iszapkatasztrofa_az_olcso_hatosag_ara

szerveződő, pártoktól független szervezetek. A civil szervezetek működésének megkönnyítése érdekében komplex intézkedéscsomagot tervezünk...” A Levegő Munkacsoport mint az ország egyik legismertebb társadalmi szervezete és az Év Civil Szervezete díj birtokosa valódi könnyítéseket vár e program alapján, és határozott véleménye, hogy a szóban forgó törvényjavaslat nemhogy nem felel meg a program idézett célkitűzéseinek, de azokkal hajszálpontosan ellentétes célokat szolgál.

A törvényjavaslat sérti a környezeti ügyekben az információhoz való hozzáféréséről a nyilvánosságnak a döntéshozatalban történő részvételéről és az igazságszolgáltatáshoz való jog biztosításáról szóló Aarhusi Egyezményt, amelyet Magyarország is aláírt és kihirdetett.³ Az egyezmény betartását ellenőrző ENSZ Bizottság 2005-ben már megróttta Magyarországot a társadalmi részvétel és a jogorvoslat terén történt visszalépés miatt. Ugyanabban az évben az egyezményt aláíró országok – éppen a magyar eset nyomán – nyilatkozatban szólították fel az érintett államokat, hogy tartózkodjanak minden olyan intézkedés megtételétől, amely csökkenti a környezeti információhoz jutás, a döntéshozatalban való részvétel, illetve a jogorvoslathoz való jog már elért szintjét, továbbá javasolják a már megtett ilyen korlátozó intézkedések felülvizsgálatát. A jogorvoslati jog megszüntetése azonban nem „csak” visszalépést jelentene a korábbi szabályozáshoz képest, hanem az Egyezmény minimális követelményeit is súlyosan megsértené, hiszen annak egyik alappillére éppen az igazságszolgáltatáshoz való jog biztosítása. A nemzetközi egyezménybe való ütközés miatt a képviselők által beterjesztett törvényjavaslat alkotmányellenes is (sérti az Alkotmány 7. § (1) bekezdését).

Az Európai Unió Tanácsa határozatával⁴ (amelyet Magyarország is megszavazott), 2011-et „az aktív polgárságot előmozdító önkéntes tevékenységek európai évének” nyilvánította. Igen komoly visszatetszést kelthet az Európai Unióban, ha az országgyűlés épp a magyar EU elnökség előtt fogad el a határozatban megfogalmazottakkal gyökeresen ellentétes törvényt. Széles körű nemzetközi tiltakozás is várható, ami rontja az ország megítélését.

A nemzetközi tapasztalatok éppen azt bizonyítják, hogy az erős civil kontroll a korrupció egyik leghatásosabb ellenszere, amint azt egyebek mellett a Transparency International több tanulmánya is bemutatta. Itthon is számtalan példa bizonyítja, hogy a civil szervezetek nélkülözhetetlenek a korrupcióellenes küzdelemben. Szeretnénk emlékeztetni Miniszterelnök Urat, hogy épp a Levegő Munkacsoport három másik szervezettel közös büntetőfeljelentése alapján tartóztatták le Hunvald György polgármestert, ami tulajdonképpen a kezdetét jelentette annak a folyamatnak, amely során korrupciós ügyek tömege került a nyilvánosságra. Elsősorban civil szervezeteknek köszönhető, hogy számos korrupciógyanús ügy és egyéb jogsértés nyilvánosságra került, és hogy ezekben az ügyekben eljárások indultak (Sávoly, Sukoró, magyar Dakar rali, Dunakeszi tőzezláp, Kecskeméti Malom-Center, BKV-ügyek stb.).

2004 óta évről évre egyre inkább korlátozták a társadalmi szervezetek jogorvoslathoz való jogát, mindig arra hivatkozva, hogy a civil szervezetek akadályozzák a beruházásokat és visszaélések történtek. (Ez történt egyebek mellett a következő jogszabályok megalkotásakor, illetve módosításakor: autópálya-törvény, kiemelt beruházásokról szóló törvény, építési törvény és egyes építési szabályok módosítása, közigazgatási eljárásról szóló törvény módosítása, építési szabályok módosítása, a hosszú távú kötelezettségek vállalásának egyes szabályairól szóló kormányrendelet 2008. évi módosítása, a bűnügyi és az igazságügyi tájékoztatásról szóló 10/1986. IM-BM-rendelet hatályon kívül helyezése, az állami vagyonról szóló 2007. évi törvény). A tapasztalatok viszont azt mutatták, hogy azóta is rendszeres a

³ Kihirdetése a 2001. évi LXXXI. törvénnyel történt.

⁴ A Tanács Határozata (2009. november 27.) az aktív polgárságot előmozdító önkéntes tevékenységek európai évéről (2011), (2010/37/EK), <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2010:017:0043:0049:HU:PDF>

beruházások elhúzódása, a költségek túllépése, számos esetben alaposan megkérdőjelezhető a beruházások haszna, illetve lebonyolításuk módja, a korrupció pedig soha nem látott méreteket öltött. Mindezt nem részletezzük tovább, hiszen Miniszterelnök Úr számtalan beszédében sokkal jobban elmondta, mint ahogyan mi itt le tudjuk írni.

Mindannyian azt szeretnénk, hogy Magyarország kormánya sikeres legyen. Ezért ismételten kérjük, érje el, hogy a törvényjavaslat ne kerüljön az országgyűlésben általános vitára, és a továbbiakban segítse elő a civil szervezetek megerősítését, jogaik bővítését, mindenekelőtt a korábbi kormányok által visszavont jogok helyreállítását.

Köszönettel és őszinte tisztelettel
a Levegő Munkacsoport nevében:

Lukács András
elnök

